

Foretaksmodellen under lupen

Foretaksmodellen ble innført i ekspressfart. Nå utredes alternative modeller for hvordan det statlige eierskapet til spesialisthelsetjenesten kan organiseres.

SYKEHUSPLAN: Jon Helle presenterte Legeforeningens innspill til Helse- og sykehusplanen på fjorårets landsstyremøte. Foto: Thomas Barstad Eckhoff

Dagens organisering i helseforetak og regionale helseforetak har preget spesialisthelsetjenesten i snart 15 år. Strukturreformen i 2001–02 ble innført i ekspressfart gjennom statlig overtakelse av sykehusene. Måten den ble innført på har hatt stor betydning for resultatet. Reformen ble ikke pilotert, men skulle etterfølges av en rekke tiltak som skulle understøtte den. Men hverken den lovede finansieringsreform eller en større innholdsreform kom på plass. Legeforeningen har derfor over tid sett behov for endringer i dagens styringsmodell.

– Helseforetaksmodellen har utviklet seg skjævt, vekk fra viktige intensjoner om mer makt ut, og er blitt en topptung, overstyrt organisering for økonomisk innstramming. Den har fått et fortjent dårlig rykte, sier Jon Helle, visepresident i Legeforeningen.

Utredet alternative modeller

I regjeringsplattformen uttrykte dagens regjering at den skulle utvikle de regionale helseforetakene, etter at ny helse- og sykehusplan var vedtatt i Stortinget. Planen ble vedtatt av i mars 2016, men tidsperspektivet for en eventuell ny foretaksreform er uvisst.

Opprinnelig varslert regjeringen at saken skulle behandles i sykehusplanen. I oktober 2015 oppnevnte imidlertid Regjeringen Solberg et utvalg til å utrede alternative modeller for hvordan det statlige eierskapet til spesialisthelsetjenesten kan organiseres. Utvalget ledes av Stener Kvinnsland og skal legge frem sin tilråding innen 1.12. 2016. Erfaringene fra foretaksreformens ekspressinn-

føring og blant annet OUS-fusjonen i 2008 tyder på at det har vært klokt å åpne for en offentlig utredning om ny fremtidig sykehusstruktur.

Kartet må tegnes på nytt

Utvalget skal blant annet vurdere inndelingen i helseregioner og hvor mange helseforetak det bør være. Legeforeningen har i sitt innspill bedt utvalget vurdere en deling av Helse Sør-Øst, og en reduksjon i antall styringslag og styrenivåer (1). Åpenhet, involvering, kvalitet og pasientsikkerhet må også vektlegges bedre i fremtiden.

– Legene har i dagens modell opplevd at faglige argumenter drukner i skyggen av den økonomiske bunnlinsen, at produksjonsmål har forrang for klinisk skjønn og fornuftig bruk av ressurser og kompetanse, at rammene for god fagutøvelse og oppfyllelse av pasientrettigheter ikke er vide nok og at effektiviseringen i sykehusene har gitt for liten tid til pasientene, utdyper Jon Helle.

Vil ha bedre finansieringsordning

Både Legeforeningen, helseforetakene selv, og Rådgivende Ingeniørers Forening (2015) har vist til store etterslep i vedlikehold og investeringer i sykehusbyggene. De økonomiske rammene har vært for stramme og etterslepet for stort til at sykehusene klarer å ta nødvendige investeringer gjennom overskudd på drift. Legeforeningen jobber derfor for at også finansieringsordningene for bygg blir mer hensiktsmessige enn i dagens modell.

Debatteres på landsstyremøtet

Legeforeningens sentralstyre startet høsten 2015 et arbeid for bedre styring, organisering og ledelse i spesialisthelsetjenesten. Gitt Kvinnsland-utvalgets mer begrensede mandat om endringer innenfor dagens foretaksstruktur, igangsatte Legeforeningen også et utredningsarbeid om alternativer til dagens helseforetaksmodell. Arbeidet har vært ledet av helseøkonom Jon Magnussen ved NTNU og inkluderer flere forskere ved NTNU, UiO, og Københavns universitet. De ble gitt et åpent mandat for å bidra til en utvidet debatt om spesialisthelsetjenestens fremtidige organisering. Rapporten som lanseres på landsstyremøtet, inkluderer en undersøkelse med et geografisk representativt utvalg av Legeforeningens medlemmer i sykehusene.

Jon Helle mener de uheldige virkningene av dagens foretaksstruktur utgjør en av de største utfordringene i dagens sykehus-Norge.

– Vi ser frem til presentasjonen av utredningen og debatten om foretaksmodellen på landsstyremøtet. Det ligger viktig arbeid foran oss for å bidra til at sykehusene får mer myndighet og frihet, til beste for både pasienter og helsepersonell, sier Helle.

Anders Vollen

anders.vollen@legeforeningen.no
Samfunnspolitisk forening

Litteratur

1. legeforeningen.no/Legeforeningen-mener/Horingsuttalelser/2016/Legeforeningens-innspill-til-Kvinnsland-utvalget/